

16.3.80

109066

Herr Asbjørn Svarstad,
Boks 89,
2601 LILLEHAMMER

Av Bjørn Østrin har jeg fått oversendt et kopi av 14-dagers oppgaven på ODH høsten 1979, samt kopi av Deres brev til ham. Da han for øyeblikket er aldeles nedsyttet i arbeide, ber han meg lese gjennom oppgaven og komme med en uttalelse. Dette gjør jeg gjerne.

Innledningsvis vil jeg gjerne få si at jeg selv var blandt de aller første som dro ut til rgt. Nordland. (Vi dro med fly fra Fornebu den 5.2.1941.) fikk rekrutttopplæring i Graz-Wetzelsdorf, kom derpå med det norske rekruttkompaniet til manørefeltet Heuberg i Baden-Württemberg hvor vi ble fordelt på de forskjellige regimentene i divisjon Wiking. Selv kom jeg til artilleriregimentet. Med dette dro jeg i felt og var i uavbrutt innsats ved 8. batteri til desember 1942, da jeg ble kommandert til SS-krigsskolen i Bad Tölz. På slutten av krigen tjenestegjorde jeg som forbindelsesoffiser for de norske frivillige ved SS-Hauptamt i Berlin.

Så til saken:

Som Dere sier i innledningen, kan oppgaven virke svært pretensios. Det fortligger i virkeligheten et ganske stort materiale om emnet, men dette er desverre ikke systematisk samlet. Følgelig blir det ofte tilfeldig hva man kommer over og dette fører igjen til tildels ganske betydelige fortegninger og derav skjøre konklusjoner. Jeg, og mine kamrater ved rgt, hilser alle forbehold på å ordne opp i dette, velkommen. Så sant viljen til ærlig forskning og en virkelig fordomsfri innstilling er til stede. Inntas vi alle slike arbeider med tilfredshed. Historie og historier er to forskjellige ting. Sistnevnte blomstret som aldri før, både når det gjelder oss og andre sider ved samtidshistorien.

1.1 Regiment Nordland

Rgt. ble opprettet etter initiativ av general (SS-obergruppenführer) Gottlob Berger og med tilslutning av Vidkun Quisling. Goebbels hadde ikke annet med saken å gjøre enn å meddele denne opprettelse til offentligheten.

Divisjon Wiking var sammensatt av infanteriregimentene Nordland, Germania og Westland, Artilleriregiment nr. 8, luftvern bataljon nr. 5 (Flakabteilung nr. 5) og andre divisjonseenheter. De ca. 300-400 første norske ble fordelt på infanteriet, artilleriet og luftvernet. De fleste kom til regimentene Nordland og Germania.

Rgt Nordland ble ikke oppløst våren 1943, men ble trukket ut av divisjonen og utvidet til divisjon innenfor rammen av I.FI. SS-panserarmekorps.

Forts.

De norske og de danske frivillige i rgt. Nordland, ble samlet i sine respektive nye regiment, hhv. Norge og Danmark.

Dette til underretning, da kapittelavsnittet virker litt unøyaktig.

I.2. Den norske Legion

Stort sett korrekt.

I.3. SS-Skijegerkompani Norge og

I.4. SS-Skijegerbataljon Norge

Stort sett korrekt.

I.5. SS-Fansergrenaderregiment Norge

De i oppgaven nevnte "rumenere" og "ungarere" var i virkeligheten ungdom fra de tyske minoritetene i disse land.

At regimentet ikke var trent til kamp mot partisaner, er korrekt, det var til utdanning som regulære felttropper de var i Kroatia. Spredte trefninger med partisaner forekom, men tapene var meget små.

I.6. Politikompaniene og

I.7. Annen tysk krigstjeneste

Stort sett korrekt.

II.1. Antall

Stort sett korrekt. Det med "raserenhet" ble ikke tatt særlig alvorlig, like så lite som hos tyskerne selv. Ellers var sesjonskravene temmelig likt dem den Engl. Norske Garde stilte og vel ennå stiller.

II.2. Døde og

II.3. Alder

Stort sett korrekt.

III. Rekruttering - hvordan og hvorfor

III.1. Regiment Nordland

Quislings opprop til norsk ungdom om å melde seg frivillig til regiment Nordland, den 12. januar 1941, kan utvilsomt fortolkes på mange måter. Det ble vel også fortolket forskjellig allerede av de første som meldte seg, alt etter hva de oppfattet som tyngdepunkter i oppropet.

Hva vi, de første frivillige, stort sett oppfattet som skjebnesvangert, var to ting: 1. Tyskland hadde, enten man likte det eller ikke, seiret på alle fronter og dets krig mot England gikk inn i sluttfasen. Dermed ble Tyskland den bestemte faktor i framtiden.

2. Norge var okkupert av tyskerne. Selv om krigen i Norge var over, var vår fremtidige frihet truet og Tyskland representerte faktisk denne trussel. Vi var imidlertid temmelig overbevist om at det var mulig å vinne tyskernes respekt og forståelse om vi viste alvorlig vilje til innsats.

Men en ikke ubetydelig digresjon kan jeg opplyse at det ble foretatt en undersøkelse blant alle de innkomne frontkjemperne og denne undersøkelsen viste at 70% av dem hadde deltatt i felttoget i Norge i forsvarskampene mot tyskerne.

Hvor mange av de første som meldte seg til rgt. Nordland, som hadde deltatt i Norge, finnes det ingen tall for, men jeg husker at det var mange. En Gudbåndsdæl jeg snakket mye med, var såret under kampene på Dombås. Han falt i Ukraina.

Blinkheim nevner flere ganger, d.v.s. han påstår, at de første som meldte seg var overbeviste nasjonalsosialister. I den foreliggende oppgaven gjentas denne påstand med begrunnelse i ordlyden i Quislings opprop. Det er imidlertid en kjendsgjerning at det var en ganske stor del av disse frivillige som ikke var medlem av Nasjonal Samling. Visst var det overbeviste nasjonalsosialister blandt oss; og det var NS-karer med sterk nasjonalbetonet holdning, samt tidligere medlemmer av Unge Høyre, AUF, eller av ingen politisk organisasjon.

Å komme til innsats mot England eller andre det måtte alliere seg med, hadde de færreste av oss noe imot, såsant bare krigen dermed ble forkortet, men de fleste av oss fryktet en tid at det hele ville være over før vi var ferdig utdannet. Vi anså nok alle England som årsak til Norges ulyk-

elige stilling.

Da vi kom til Neuberg, traff vi også frivillige fra andre land, dansker, nederlendere, flamer fra Belgia, en og annen svenske. Det var da vi også så en stor avdeling stramt marsjerende finner, at vi for alvor spisset ørene. Vår frivilligmelding ble tydeligere målrettet når det gjaldt innsats.

Et moment som ikke bør glemmes var av psykologisk art, ikke minst for NS-karene: Blandt store mengder landsmenn (samt massivt fra London) ble NS-tilhengere og de som sterkt kritiserte Nygaardsvold-regjeringen og Englands politikk, stemplet som oppurtonister og feidinger som risikøst ønsket å male sin egen kake, m.a.o. deres nasjonale argumentasjon skulle være ren svada. Det kan ikke være tvil om at det var viktig for de frivillige å motbevise disse propagandaråstader. Meget høflig fremfører Blinkheim at de som leset oppfordringen til frivilligmelding, sely, i oppsiktsvekkende høy grad, var villige til å ofre.

III.2. Den norske Legion

Halle har utvilsomt rett i at hovedmotivet for legionærene var hjelp til Finland. Også for de som meldte seg til regiment Nordland, hadde finnenes kamp vært en inspirasjonskilde. Ikke minst tanken på den finske Lockstädt-bataljonen fra den 1. verdenskrig. Denne ble utdannet i Lockstädt i Tyskland, ble deretter kjernen i frigjøringskampen i 1918-19 og dannet grunnstammen i den finske hær. Det var ellers få av de norske frivillige som dreinte om, eller planla noen militær karriere, De bare ønsket å gjøre sin innsats. Blant offiserer og underoffiserer stilte det seg noe anderledes.

Jeg tror det ellers vil være riktig å reservere seg noe mot den gjentatte betegnelsen "nasjonalsosialister".

Betegnelsen "overbeviste NS-folk" vil nok være mer korrekt. Både NSUF og Hirden var sterkt kritisk til den tyske nasjonalsosialismen, noe som bl.a. kom sterkt til uttrykk i de rapporter tyske kontorer i Norge sendte til Tyskland.

Blindheim har rett i at erfaringene med Legionen la en demper på vervingen. At Legionen ikke kom til Finland, som ventet, var nok også medvirkende til dette. Det nå imidlertid, i sannhetens navn, betones at grunnen til at den kom til Leningradfronten, skyldtes den militære situasjon i øyeblikket, og ikke tysk ønske om å "sakotere" dannelsen av en norsk hær. Innvendningene fra tysk side mot norsk preg og befall var militært faglig begrunnet ikke og ikke så meget politisk. Det var få, og overhode noen, av det norske befalet som hadde den praktiske erfaring, ennsi krigserfaring, i å føre større forhand i bevegelig strid. Derfor ble Legionen satt inn i stillingskrigen foran Leningrad.

III.3. Fansergrenaderregiment Norge

Heller ikke her holder påstanden stikk om at det da antakelig var overbeviste nasjonalsosialister som meldte seg. Idag, og også helt på slutten av krigen, kan det kanskje synes umiddelbart klart for alle at Stalingrad var enstatyende med tysk nederlag. Men ikke alle var så sikre. For rause fortonet det seg slik at Stalingrad måtte føre til en intensivering av kampen mot kommunismen og at de alliertes jubelmer var et uttrykk for ønsker enn for saklig bedømmelse. De faktorer som førte til det endelige nederlag, er mer kompliserte. I alle fall var det klart at antallet ikkepartifolk fremdeles var ganske stort.

III.4. SS-Skijegerbataljon Norge.

I det vesentlige riktig.

IV - Generell drøfting av motiver.

Com det framgår av opprøven, er dette et innflekt spørsmål. Sikkert er det at to hovedkomponenter kommer inn i bildet: 1. Det, mer eller mindre, offisielle motiv, 2. Det rent personlige motiv.

Dette gjelder all frivilligmelding, likegyldig for hvilken side eller hvilken sak.

På ett punkt mener jeg å måtte imøtegå Blindheim: Selv om svært mange frontkjemper var meget unge, vårer jeg den påstand at de, når det gjaldt politisk orientering eller "gangsyn", vel lå i overkant av det gjennomsnittlige. Det er nemlig ikke så at de svært unge var fullstendig isolert fra motforestillinger, slik det ofte lydes. Heller tvært imot. Det var nok av dem som ga dem disse, det vare seg familie, venner eller andre. Presset var ikke bare fra én kant. Dette førte igjen til, etter min mening, at det offisielle motivet, nemlig at deres innsats hadde avgjørende betydning for landets fremtidige stilling og, særlig på slutten, at kampen mot faren fra øst skjøv alle andre hensyn til side, ble tungen på vektskålen. Jeg tror ellers det det dengang også var temmelig utrolig "fedre" sendte sine sønner

til østfronten og uttrykkt er neppe dekkende for de faktiske forhold. Derimot vet jeg i allefall ett tilfelle hvor en far melde seg i stedet for sin sønn. Det ville neppe av den grunn være korrekt å si at sønnen døde sin far til fronten.

Under oppregningen av motiver, dukker så "nasjonalsosialisten" opp igjen (se mit tidligere kommentar). vendingen "Stor-Germania" ble nok leilighetsvis brukt, hovedsaklig av tyske, og slett ikke i begynnelsen av vervingen. Noen verveeffekt tror jeg ikke det hadde. Derimot var motivene 2,3 og 4 utvilsomt de mest tungtveiende. Punkt 7 var neppe noe motiv. Det var nok av tyskerarbeid å få. Punkt 8, bondegård, sto i de tyske opptaksregler for vervingen til Waffen-SS i Tyskland fra før av og dukket opp da disse ble offentliggjort i Norge. Blandt alle jeg har truffet var det bare én som reflekterte på "tilbudet", men han snakket om muligheten for et nybrott her i landet.

Det er kanskje ikke så vanskelig å tro at noen meldte seg til kamp mot bolsjevismen, når en vet at Quisling allerede sommeren 1940 antydet at det før eller senere ville komme til et oppgjør med Sovjetunionen. Svært mange NS-folk og andre mente at Sovjet bare ventet på at Tyskland og vestmaktene skulle slite hverandre ut, for så å høste fruktene.

Jeg har vært såpass utførlig i mine kommentarer fordi emnet ligger meg sterkt på hjertet, men også fordi jeg både er imponert og taknemlig for at unge idag tar seg den jobb å forsøke å finne ut av de faktiske forhold. Selvfølgelig må mine argumenter kunne anses som subjektive, som "hvitvask". Det får stå hen. Jeg tror jeg har alle mine kamerater med meg når jeg sier at vi bare er interessert i en mest mulig objektiv forskning i dette emnet, ikke minst fordi vi tror at det gir mulighet til å bygge bro over den kløft som krigen og det etterfølgende "rettsoppgjør" skapte.

Kampen for tilværelsen har gjort at mange av oss, av hensyn til familien og det daglige brød, har måttet tie altfor lenge: Terroren har vært effektiv. Og er det delvis ennå.

Vennlig hilsen

(Ole Brunås)